

Samalla tavoin kuin Pekka Kuusen yhteiskunnallinen toiminta intellektuellina ja päätöksentekijänä kantaa yli alkoholipolitiikan, samalla tavoin hänen tutkijanuransa komeimmat saavutukset koskevat koko sosiaalipolitiikkaa. Silti hänen alkoholiin liittyvä tuotantonsa on runsas ja pitkäkaarinen. Alkoholiliikkeen Aikakauskirjassa vuonna 1947 filosofian maisteri, yleistarkastaja Pekka Kuusi tutkii ostajaintarkkailujärjestelmän vaikutuksia ja esittää toisessa artikkelissa kansainvälisiin vertailuihin nojaavan arvion alkoholin kulutuksen kehityksestä lähes sadan vuoden ajalta. Vuonna 1961 julkaistussa K.-A. Fagerholmin juhlakirjassa valtiotieteen tohtori, jakelutoimen johtaja Pekka Kuusi pohtii hyvin tutkimuspainotteisesti alkoholipolitiikan tavoitteita ja ihmisen ja alkoholin intiimin suhteen ohjailua. Ja vuonna 1976 pääjohtaja, ministeri Pekka Kuusi erittelee Tiimilehdessä päihdehuollon asemaa sosiaali- ja terveydenhuollon kentässä.

Pekka Kuusen tärkein anti alkoholitutkimukselle sisältyy kuitenkin kolmeen erilliseen teokseen: Suomen viinapulma gallup-tutkimuksen valossa painettiin vuonna 1948, kokonaisesitys Väkijuomakysymys on vuodelta 1952 ja väitöskirja Alkoholijuomien käyttö maaseudulla julkaistiin vuonna 1956.

Suomen viinapulman taulukot perustuvat Gallup Oy:n tekemiin analyysihin, mutta Pekka Kuusi osallistui muiden alan tuntijoiden kanssa lomakkeen ja analyysin yleissuunnitteluun.

Analyysiteknisesti Suomen viinapulma

siis on sidoksissa aikansa gallup-rutiineihin, mutta itse hankkeen käynnistäminen on ollut osoitus erinomaisesta tieteellisestä vireydestä. Monellako muulla erityisalalla tämän hetken tutkija voi hakea vertailutaustaa selkeästi raportoidusta haastattelututkimuksesta kolmenkymmenen vuoden takaa? Mitä enemmän sosiaalihistoriallinen näkökulma voittaa alaa, sen kiitollisemmin yhteiskuntatieteilijät muistavat haastattelututkimuksen pioneereja.

Kuusen ansioita ovat myös tutkimuksen selkeys ja pyrkimys yleisiin tulkintoihin. Laajassa lopputarkastelussa Kuusi vetää johtopäätöksiä ja asettaa alkoholipoliittisia ongelmia. Keskeistä hänelle on alkoholin käytön sosiaalinen määräytyneisyys: "Me nautimme väkijuomia tai olemme niitä nauttimatta riippuen siitä, mitä joukon laki, toisin sanoen joukon tavat asiasta sanovat. Yhtä vaikeaa on olla ryyppäävä körttiemäntä kuin raitis yömaja-asukki." Viittaus tavan voimaan ei kuitenkaan riitä selitykseksi: "Tapa ei ole mikään sielullinen voima. Käyttäytymistämme ohjaavat tarpeet."

Ja argumentaatio etenee: "Sosiaalista sidonnaisuutta eli tavan voimaa alkupe-
räisempi ja väkevämpi tekijä ihmisessä lienee näin ollen purkausta helpottavan huumauksen tarve sielullisten ristiriitojen hetkellä ... Väkijuomien nauttimisprobleemi näyttää kytkeytyvän kysymykseen, onko inhimillinen avuttomuus poistettavissa ihmisestä ... Lain mahdollia voidaan milloin tahansa padota maa virallisesti kuivaksi, mutta sama mahti ei

ulotu hillitsemään sitä aallokkoa, jota ristiriitaiset tarpeet ihmisessä ylläpitävät.”

Tarpeiden purkautuminen on sosiaalisesti säädeltyä. ”Mutta voiko ero sosiaalisessa kentässä tosiaan selittää sen, että viinalitra aiheuttaa Helsingissä 15 kertaa enemmän juopumuspidätyksiä kuin Tukholmassa? Epäilemättä voi. Suomessa juopuneita on niin paljon, että yksi humalainen ei — kuten Ruotsissa — erotu joukosta. Suomessa kehtaa juopua.

Mutta mistä johtuu, että meillä saattaa olla niin paljon juopuneita? Jos juopuneitten joukko on humalaisen yksilön suoja, mikä suojaa sitten itse juopuneitten joukon? Siinä kysymys!”

”Nykyaikainen tarvepsykologia osoittaa, että kansan äkkikuivaaminen lieenee mahdotonta. Kansanraittius edellyttää kansalta kehittyntä elämäntaitoa. Yhä ilmeisemmäksi käy näin, että raittius voi pysyväisesti edistyä vain tapojen yleisen edistymisen mukana. Raittiuuden samoin kuin juomatapojenkin edistyminen jää lopultakin riippuvaiseksi kansamme kulttuurikehityksestä.”

”Tähänastisen raittius- ja alkoholipoliitiikan työtapoja tutkiessamme totesimme, että toiminta juomatapojen ohjaamiseksi on toistaiseksi maassamme miltei raivaamaton kasvatuksellinen sarka. Kielteiset kokemukset eivät ainakaan ole rasittamassa tämän alan yrityksiä. Juopumustavan kukistaminen näyttää sitä paitsi psykologisesti verrattoman paljon edullisemmalta tavoitteelta kuin juomatavan hävittäminen. Helpompaa on epäilemättä saada ensin osa niistä tarpeista, joiden tyydyttämiseen väkijuomien nauttiminen liittyy, kuin yhdellä kertaa kaikki nämä tarpeet, purkautumaan uusia reittejä pitkin.”

Vaikka Kuusen ilmaisun eloisuus houkuttelee lainauksiin, tähän pätkitty argumentaatio ei vielä yksinään tee oikeutta hänen tekstilleen, niin monipuolisesti keskustelemaa se on. Tämän päivän kokemusten valossa monikaan ei ehkä ole hanakka yhtymään Kuusen silloiseen kasvatukselliseen ja alkoholipoliittiseen

toiveikkuuteen. Alkoholitutkimuksen perustavia ongelmia hän kuitenkin asettaa tavalla, josta kelpaa etsiä virikkeitä vielä tälläkin vuosikymmenellä.

Väkijuomakysymys-kirjaa suunniteltiin alun perin artikkelikokoelmaksi. Perehtyminen alkoholikirjallisuuteen osoitti kuitenkin Pekka Kuuselle, että alan yleisesityksen kirjoittaminen on yhden miehen työ. Hanke oli kunnianhimoinen, sillä teos kattaa niin kemian ja fysiologian kuin alkoholitalouden ja alkoholihaitat. Väkijuomakysymys onkin toistaiseksi viimeinen lajissaan, mutta se kestää kunnialla vertailun maineikkaisiin edeltäjiinsä kuten Matti Helenius-Seppälän ja Väinö Voionmaan klassikoihin.

Väkijuomakysymyksessä on paljon ajanomaisuutta. Esimerkiksi väärinkäyttäjien ryhmittely, jossa sijansa saavat niin myöhäisperäiset himojuojat kuin yltiöjuojat ja tylsyysjuojatkin, saattaa tämän päivän sosiaalityöntekijän silmiin näyttää peräti kaavamaiselta. Kunnioitusta herättää yhä vielä teoksen tavaton tietomäärä ja sen synteettinen ote.

Aivan erikseen on syytä mainita, että Väkijuomakysymyksen luvut alkoholin kansantaloudellisista ja valtiontaloudellisista vaikutuksista olisivat hyödyllistä luettavaa monelle tämän päivän alkolaiselle. Merkittävää on myös se, että teoksessa monipuolisesti ja nimenomaisesti keskustellaan sosiaalipoliittisten ja taloudellisten tavoitteiden keskinäisistä suhteista.

Vaikka Väkijuomakysymys virittäytyy vapaampaan alkoholipoliitiikkaan, se myös tähdentää alkoholilainsäädännön erityisluonnetta: ”...Vasta silloin väkijuomalainsäädäntö on täysin vapaa rajoituksista, kun ei enää ole väkijuomalainsäädäntöä. On syytä nimenomaan tähdentää: *lainsäätävä joutuu väkijuomalainsäädännön alalla aina rajoittamaan yksilön vapauksia.* Kysymys on vain rajoitusten määrästä ja asteesta.”

Yksityiselle voitontavoittelulle on varattu oma jaksonsa: ”Valtion tunnustettu oikeus ja velvollisuus väkijuomaliikkeen harjoittamiseen perustuu toisaalta talou-

dellisiin toisaalta sosiaalsiin näkökohtiin. Jos kerran väkijuomakauppaa käydään, on kohtuullista, että taloudellinen hyöty koituu yhteiseksi hyväksi, toisin sanoen valtiolle. Täten voitaneen myös parhaiten taata se, etteivät ansaitsemispyrkimykset pääse levittämään väkijuomien tuottamia vahinkoja. Yksityisen väkijuomatehtailijan, -kauppiaan tai -kapakoitsijan on vaikea hoitaa liikettään pitäen sosiaalisia näkökohtia vallitsevina.”

Pekka Kuusen väitöskirja perustuu suurisuuntaiseen kokeelliseen tutkimusasetelmaan. Perusmittauksen jälkeen kolmelle maaseutupaikkakunnalle perustettiin alkoholimyymälät, ja uusintahaastatteluihin havaittuja muutoksia alkoholin käyttötavoissa vertailtiin kahdelta muulta paikkakunnalta saatuihin mitaustuloksiin.

Pekka Kuusen kielenkäyttö ei koskaan ole kaihtanut salskeita sanontoja. Hänen väitöskirjansa ei jätä lukijaa epä tietoiseksi siitä, että tämä on päässyt seuraamaan yhteiskunnallisesti merkittävää tapahtumasarjaa. Tutkimuksena Alkoholi juomien käyttö maaseudulla on kuitenkin senvertainen suoritus, että se antaa katetta kalskahtavillekin ohjelmanjulistuksille. Vuonna 1959 pidetyssä sosiologian maailmankongressissa teoksen englanninkielinen laitos sai osakseen suurta huomiota kokeellisen sosiologian jaostossa, ja vielä vuonna 1975 Kalifornian ja Yhdysvaltojen alkoholisosiologian voimahahmo Robin Room ottaa esimerkikseen Pekka Kuusen väitöskirjan puhuessaan suomalaisen alkoholitutkimuksen kekse-
liäisyydestä ja rohkeudesta.

Itse tutkimusasetelma on kansainvälisesti merkittävä. Vielä yhteiskuntatutkimuksen vakiintumisen vuosikymmenien jälkeenkin on poikkeuksellista, että laajakantoinen yhteiskunnallinen kokeilu toteutetaan huolellisesti suunniteltuna tutkimuksena.

Tutkimuksen tarkastelut ovat monipuolisia ja liikkuvat monella tasolla. Haastattelututkimuksen metodiset ongelmat saavat osakseen perusteellisen pohdinnan. Ehkä vielä tärkeämpi on

tieteellisen positivismin tulevaisuudenuskoa henkivä katsaus kokeelliseen ajatteluun yhteiskuntatieteissä. Tutkimustulokset eivät kuitenkaan jää leijumaan, sillä ongelma sidotaan lainsäädännöllisiin taustoihinsa, ja tutkimuspaikkakuntien rakenteesta ja historiasta annetaan tiiviit kuvaukset.

Kuusen tutkijanotetta voisi kutsua sanan aidossa mielessä ongelmakeskeiseksi. Hän tutkii todellisia ongelmia niiden todellisissa yhteiskunnallisissa yhteyksissä. Väitöskirjan tarkoituksena on selvittää ja ehkä ratkaistakin ajankohtainen kiistakysymys. Vastaavasti Kuusi tutkii Suomen viinapulmaa, siis maantieteellisesti ja historiallisesti määräytynyttä kokonaisuutta.

Edellä oli puhetta siitä, että Kuusen gallup-raportti tarjoaa tunnuslukuja sosiaalishistoriallisia vertailuja varten. Samaa ei voi sanoa kaikista survey-tutkimuksista. Sosiaalitutkimuksen kaikkein akateemisimpina välivuosina haastattelututkimuksien yhteiskunnallinen kuvailuvoima hupeni mittaustekniseen näpertelyyn ja abstraktiin käsitteiden pyörytykseen.

Luonteenomaista Kuuselle on luottamus tiedon voimaan, joka välistä tihentyy lähes hartaaksi tietoisuskoksi. Kun Väki juomakysymys pohtii tiedon aukkoja ja tutkimuksen vireytymistä, se päättyy näin toiveikkaaseen ponteen: ”Ennen pitkää opimme ilmeisesti todella tuntemaan alkoholin. Tämä merkitsee sitä, että mahdollisuudet väkijuomien käytön hallintaan ratkaisevasti lisääntyvät. Tieto on lopultakin paras ase juoppoutta vastaan.” Tietä parempaan tulevaisuuteen osoittaa myös Kuusen väitöskirja: ”Olkoon tämän tutkimuksen keskeisenä pyrkimyksenä yli erikoisalansa piirin viitoittaa tietä kohti turvallista sosiaalipolitiikkaa. Olkoon tämän tutkimuksen pyrkimyksenä viitoittaa tietä kokeilevasta yhteiskuntapolitiikasta kohti kontrolloitua, kokeellista yhteiskunnan rakentamista.”

Tietoisuskon imperatiivista futuuria täydentää Kuusella kuitenkin valmius keskusteluun. Kuusi on myös, ehkä aatteellisen raittiustaustansa ansiosta, ava-

rampi ymmärtämään alkoholipolitiikkaan sisältyviä vaikeita arvovalintoja kuin monet muut raittiusliikkeen kriitikot.

Kiinnostus yhteiskunnalliseen todellisuuteen, usko tiedon käyttöarvoon, luottamus yhteiskunnallisten prosessien järkipäraseen ohjailuun ja keskusteluvalmius ovat saaneet Pekka Kuusen esittämään koko joukon yhteiskuntatieteellisiä ennusteita. Sosiaalipolitiikassa yhteiskunnallinen kehitys on toteuttanut Kuusen ennusteita jopa tiukemmalla aikataululla kuin hän itse niille antoi. Monissa alkoholioioja koskevissa ennusteissa osumatarkkuus on ollut vähäisempi.

Mutta keskeistä Kuusen ennusteissa ei ole tilastollinen osumatarkkuus vaan niiden metodologinen merkitys. Parhaimmillaan hänen ennusteensa eivät ole pelkkiä tilastollisia ekstrapolointeja, käyrän jatkamisia, vaan yhteiskunnalliseen kokonaistarkasteluun perustuvia arvioita, joihin liittyy vaatimus ennustuksen kohteena olevien prosessien tietoisesta säätelystä.

Siksi sekä oikeaan osuneet että harhaan menneet ennusteet ovat yhtä opettavaisia. Kummassakin tapauksessa piirretään historiallisen ennustamisen ja yhteiskunnallisten prosessien tietoisesta hallinnan rajoja, kummassakin tapauksessa näytättyy yleisen järkipäraseyden voima ja voimattomuus.

Sen lisäksi, että Pekka Kuusen oma tutkimuspanos on mittava, hän on määrätietoisesti kehittänyt alkoholitutkimuksen organisaatiota ja suunnittelua.

”Nykyajan alkoholipolitiikolle, jonka on voimassa olevan lainsäädännön nojalla hyväksyttävä väkijuomien käyttö vallitsevana tosiasiana, ei enää riitä ohjenuoraksi ylimalkainen tieto siitä, että väkijuomien käyttö aiheuttaa epäkohtia. Hänen on tunnettava erilaisten väkijuomien erilaiset vaikutukset, hänen on tiedettävä erilaisten juomatapojen vaikutukset, samoin hänen on tiedettävä, mitä vaikutuksia yksilölliseen alkoholireaktioon on nauttijan fyysisellä koolla, ravitsemustilalla, hermorakenteella, mielentilalla, tottuneisuudella alkoholiin jne. Hänen on

saatava selvyys väkijuomakysymyksen peruspulmaan, miksi useat voivat suhteellisen vaarattomasti nauttia runsaita alkoholimääriä, eräät eivät. Väkijuomakysymyksen tähänastinen yksipuolinen tutkimus maassamme ei ole päässyt tunkeutumaan näihin keskeisiin ongelmiin saakka.

Väkijuomakysymyksen problematiikan paljastuessa odotettua monitahoisemmaksi seurauksena on ollut tutkimuksen samanaikainen asteittainen hajaantuminen. Nykyään erikoismiehet tutkivat kukin omalta alaltaan pientä väkijuomakysymyksen yksityiskohtaa. Fysiologi ei tiedä, mitä psykiatri saa selville, kummatkaan eivät tunne kriminalistin tai joukkopsykologin saavutuksia. Väkijuomakysymyksen ulottuessa lukuisien, harjoittajiltaan kokonaan erilaista koulutusta edellyttävien tieteiden aloille väkijuomakysymyksen kokonaishallinta on nykyään käynyt miltei toivottoman vaikeaksi. Kun lisäksi tutkijoita on riittämättömästi, hajaantumisilmiö on sitäkin kohtalokkaampi. Väkijuomakysymyksen tutkimus tarvitsee pienessä ja köyhässä maassamme suunnitelmallisuutta ja kokoavaa voimaa tuottaakseen tuloksia.

Synteesin puute tutkimuksessa on aiheuttanut myös sen, että saavutetut teoreettiset tulokset eivät ole päässeet riittävästi vaikuttamaan käytännöllisiin toimenpiteisiin. Elleivät tiedemiehet tunne toistensa tutkimustuloksia, on kohtuutonta odottaa, että poliitikot ja hallintomiehet ottaisivat niitä ratkaisuihseen huomioon.”

”Edellä oleva riittänee selvittämään, miksi tutkimuksen edistyminen ei toistaiseksi ole ollut selvemmin näkyvissä väkijuomaolojen tervehtymisenä. Luulen, että esittämieni huomautusten jyrkkyyttä ei ole vietävä yksinomaan nuorelle miehelle kuuluvan rabulismin tilille, vaan että kysymyksessä on todella vakava puute. Tätä puutetta poistamaan on Alkoholiliikkeen hallintoneuvosto yhteistoimin sosiaali- ja opetusministeriöiden kanssa perustanut Väkijuomakysymyksen Tutkimussäätiön.”

Näin perustele Väkijuomakysymyksen Tutkimussäätiön ensimmäinen sihteeri Pekka Kuusi säätiön apurahojen ensimmäisen jakotilaisuuden avauspuheessaan uuden organisaation syntyä. Sisällöltään juomatapojen korostus oli omaperäistä ja uutta; pyrkimys tieteiden väliseen yhteistyöhön oli — kuten Kuusi itse toteaa — omaksuttu Yalen alkoholitutkimuslaitokselta, ja teorian ja käytännön yhteistyövaatimus oli Kuuselle varsin luonteva, mutta monelle tutkijalle vieras. Nämä kohdat ovat edelleen keskeisiä alkoholitutkimuksessa.

Säätiön syntyä Kuusi kuvaa myös Pauli Tuovisen juhla kirjassa, joka julkaistiin vuonna 1963. Hänen perusteellisen historian kirjoituksensa ydinkohtana on yhteistyö tiedemieskolmikon Martti Kailan, Pauli Tuovisen ja Heikki Wariksen kanssa. Hän innostuu muistellessaan yhteisiä istuntoja ja pohdintoja. Muut kolme ovat eri yhteyksissä yhtyneet Kuusen arviointiin ryhmän vireydestä, mutta he ovat samalla korostaneet Kuusen panosta siinä.

Tuon ryhmän kehittämä ohjelma ja sen tarkempi erittely (Alkoholiliikkeen Aikakauskirja 2/1951) enteilee itse asiassa näkemystä, jota 1970-luvulla kutsuttaisiin tutkimuspoliittiseksi. Tuontyyppisten ohjelmien toteuttamiseen liittyviä vaikeuksia ei silloin tiedostettu; ehkä ei ollut tarvettakaan. Alkoholitutkimuksen alalla tuo ohjelma toteutettiin, ja se on saanut melkoista tunnustusta.

”Helppoa on ollut huomata se, miten tiedemiesryhmä on voinut tuntea tyydytystä työstä, jossa ideoiden ja kritiikin jakaminen, suuntaviivojen ja auktoriteetin antaminen on välittömästi johtanut tehokkaaseen tutkimustoimintaan ilman, että tiedemiesryhmän on yleensä tarvinnut itse syvälti puuttua tutkimusten metodisiin, hallinnollisiin tai taloudellisiin yksityiskohtiin. Toisaalta on myös ollut helppoa todeta ne edut, joita tutkimuksen varsinaiselle suorittamiselle on jatkuvasti koitunut siitä, että toiminta on voinut niveltyä suurliikkeen työskentelyyn. Jos alkoholitutkimuksemme näin onkin voi-

nut nauttia samalla kertaa sekä tiedemiesryhmän henkisestä että suurliikkeen aineellisesta tuesta, ilmeinen erehdys olisi otaksua, että tämän erikoisaseman rakentuminen ja säilyminen olisi puolestaan ollut pulmia vailla. Säätiön satamääräinen pöytäkirjojen sarja kertoo siitä jatkuvasta punninnasta, jota säätiön piirissä on jouduttu nimenomaan työnjakokysymyksien osalta käymään.”

Kuusi suorittaa tätä punnintaa omaan avoimeen tapaansa. Hän toteaa ensinnäkin, että ”Alkoholiliikkeelle on suoritusta tutkimustyöstä ollut korvaamatonta hyötyä, samoin alkoholismien hoidon kehittämiseksi”. Mutta rehellisesti hän myös tilittää Alkon rahoittaman tutkimuksen suhdetta raittiusliikkeeseen. Hän ei ole itsetyytyväisesti kiinni tehdyissä organisatorisissa ratkaisuissa, vaan toteaa: ”Perehdyttyäni alkoholitutkimuksen organisaatiokysymystä valaisevaan aineistoon joudun puolestani toteamaan, että ymmärrän hyvin raittiusliikkeen piirissä virinnyttä epäluuloisuutta.”

”Alkoholitutkimuksemme palveluarvo on kuin onkin vajavainen niin kauan kuin alkoholitutkimuksen tuloksia ei juuri käytetä raittiusliikkeen taholla hyväksi. Raittiusliikkeen panoshan on nyt ja vastaisuudessa alkoholikysymyksen alalla siinä määrin keskeinen, että raittiusliikkeelle vieraaksi jäävä alkoholitutkimus jää oloissamme pakostakin vaikutuksiltaan vajavaiseksi. Tämä alkoholitutkimuksemme palveluarvon vajavuus tuli mahdollisimman selvällä tavalla todennetuksi Aarne Rekolan johtaman alkoholikomitean työssä. Toimeksiantonsa mukaan komitean piti nimenomaan ottaa työssään huomioon alkoholitutkimuksen alalla saavutetut tulokset. Komitea ei kuitenkaan ollut alkoholitutkimuksen tuloksista kiinnostunut. Komitea ei omistanut ainoatakaan kokousta alkoholitutkimuksessa saavutettujen tulosten tarkasteluun. Kun professorin, maaherran, lainopillisen johtajan ja kolmen dosentin komitea kykeni viiden vuoden ajan ummistamaan silmänsä Väkijuomakysymyksen Tutkimussäätiön työlle, tämä

riitti osoittamaan minulle, että alkoholitutkimuksemme organisaatiossa on jotain vikaa.”

On siten johdonmukainen seuraus Kuusen ajattelutavasta, että vuonna 1969 toimeenpantiin Alkoholitutkimussäätiön organisaatiossa joukko uudistuksia, joiden ideana oli vähentää Alkon valtaa, taata raittiusliikkeen edustus ja säätiön riippumattomuus.

Tutkimuksen vapauden ja autonomian vaaliminen onkin ollut Kuusen ohjenuorana. Tämä liittyy hänen omiin tutkimuskokemuksiinsa, ehkä nimenomaan niihin kokemuksiin, joita hän keräsi kirjoittaessaan 60-luvun sosiaalipolitiikkaa.

Tämä asenne on aito. Kuusi pelkää enemmän liikaa kontrollia kuin sitä, että tutkija lausuisi varomattoman tai suorastaan väärän sanan Alkosta. Hän on suhtautunut johdonmukaisen kriittisesti pyrkimykseen kytkeä yhteiskunnallinen alkoholitutkimus liian tiukasti Alkoon. Näin hänen johtamansa Alkoholipoliittinen tutkimusosasto sai nimen Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos ja siirtyi pois Alkon pääkonttorista, jotta tutkijoilla olisi riittävä etäisyys päätöksentekijöihin.

Tämä on ainutlaatuista. Mutta se ei osoita piittaamattomuutta tutkimusta kohtaan. Päinvastoin tähän asenteeseen kytkeytyy älyllinen vireys ja keskustelunhalu.

Koko tieteellisen uransa ajan Kuusi on varoittanut tutkimusta itsetarkoituksellisesta akateemisuudesta. Alkoholitutkijoille hän on viime vuosina eritoten teroittanut alkoholihaittojen selvittämisen merkitystä. Pitkäjänteinen mielenkiinto tutkimuksen ohjelmointiin ei ole kapeutunut käskyvaltaisuuksi, mutta keskustelut Kuusen kanssa ovat kyllä olleet haasteita nuoremmille tutkijoille. Saattaa olla, ettei Kuusi itsekään ole

perillä siitä, miten merkittävästi hän on suorasti ja epäsuorasti ollut vaikuttamassa siihen, että juomatavat ja alkoholihaitat jälleen kerran ovat kohonneet keskeiseksi tutkimusteemaksi.

Pekka Kuusi ei ole vain tutkimusten käynnistäjä, hän on myös taitava lukemaan niiden tuloksia. Kuusi ei ole tilastolukujen pudottelija. Silti hänen keskustelukumppaninsa arvostavat hänen kykyään tiivistää alkoholipoliittinen tai yhteiskunnallinen tilanne muutamaan tarkkaan lukuarvoon. Voisi sanoa, että Pekka Kuusi kuvaa yhteiskuntaa juuri niin monella luvulla ja niin monella desimaalilla kuin selkeä ajatuksenkulku vaatii. Sama synteettinen kyky tulee ilmi myös Kuusen tavassa lukea alkoholitutkimuksia yhtäaikaaisesti sekä oman ajattelunsa ehdoilla että kulloisenkin raportin sisäisillä ehdoilla. Hän ei temmo mielivaltaisesti irrallisia havaintoja tukemaan käsitteisiään, mutta hän on taitava osoittamaan uusille tuloksille paikkaa omassa alkoholipoliittisessa kokonaisnäkemyksessään.

Moni tutkija on myös käynyt käsikirjoituksestaan tai julkaisustaan pitkiä keskusteluja Kuusen kanssa. Ei ehkä ole kovin kummallista, että kokenut tutkija ja alkoholipoliittisen käytännön pitkäaikainen tuntija kykenee tekemään osuvia huomautuksia. Merkittävintä on se sävy, jossa nämä huomautukset esitetään. Kuusen kritiikki on täsmällistä, siekailematontakin, mutta tunnusomaisinta sille on pyrkimys avoimeen tieteelliseen keskusteluun.

Kiireisinä aikoina pääjohtajan rooli saattaa himmentää yhteiskuntatieteilijän roolia. Mutta harva pääjohtaja kykenee samassa määrin kuin Pekka Kuusi olemaan kaiken muun ohessa keskustelukumppani ja tutkijakumppani.